ЄВРОПА 22.11.2023 | Мішель Ауґа

Суелла пустилась берега

Звільнена пані міністр закордонних справ Великої Британії Браверман кидається на прем'єра з критикою. Чи знайде Сунак щастя з Кемероном?

Суеллу Браверман і люблять, і ненавидять. Для одних вона – ікона, бо наважується називати речі своїми іменами. Для інших – та, хто постійно підливає масла у вогонь (метод, якого міністри внутрішніх справ стараються уникати). Британія має готуватися до «хвилі», ба навіть «урагану» біженців. Демонстрації проти ескалації на Близькому Сході – це «марші ненависті», а бездомність – просто «спосіб життя». З моменту свого вступу на посаду пані міністр, чиї батьки самі емігрували зі Східної Африки в 1960-х роках, часто висловлювалася в подібному тоні. Проте останньою краплею став виступ Браверман в стилі Трампа проти британської поліції, сприйнятий хуліганами як заклик до нападів на копів. Чи на це й був розрахунок? Свідома нелояльність до прем'єр-міністра з метою демонстрації себе як кращої альтернативи?

Прем'єр-міністр Ріші Сунак, схоже, був змушений розставити крапки над «і» перед майбутнім рішенням Верховного суду Великої Британії щодо «руандійського закону» про передачу нелегальних мігрантів в Кігалі, вказавши на двері одній зі своїх найсильніших суперниць. Та, своєю чергою, залишилася вірною собі й негайно надіслала публічного листа «зрадникові». Вона свого часу пристала на його пропозицію стати міністеркою внутрішніх справ за «певних умов». Хоча він не мав «особистого мандата на посаду прем'єр-міністра», вона погодилася підтримати його. З її слів, Сунак запевнив її, що знехтує Європейською конвенцією з прав людини й Законом Великої Британії про права людини 1998 року, щоб обійти міжнародне право, яке забороняє депортацію людей в Руанду. «Відмовившись від цього рішення, – сказала Браверман прем'єр-міністру, – ви не тільки розірвали нашу угоду, а й не виконали те, що обіцяли народу: що ви зробите все можливе, щоб покласти край нелегальній імміграції».

Сунак, мабуть, перепробував усе. Після Ліз Трасс з її провальною політикою щодо казино він презентував себе як розумний справжній

політик, який усе владнає. Однак його рейтинг наче завмер. У вкрай слабкій промові на партійній конференції він представив себе як «кандидата змін», який ніби ненароком виступав з опозиційної трибуни, а не як лідера партії, що вже 13 років при владі. Схоже, ніщо не допомогло: рейтинги торі стабільно відставали від рейтингів опозиції протягом багатьох місяців. А тепер ще й Суелла пустилась берега. Якщо він не звільнить її зараз, рішення Верховного суду, можливо, дасть додатковий поштовх її популярності.

Тема мігрантів набуває вибухонебезпечної сили й може стати для торі Брекзитом2.0.

Суд виніс рішення не на користь уряду: на його думку, Руанда не є безпечною країною, куди можна депортувати шукачів притулку. Відтоді Браверман агітує в кулуарах за вихід королівства з Європейської конвенції з прав людини. Сунак пообіцяв закон про надзвичайний стан, стійкий до будь-яких можливих зауважень з погляду прав людини. Руанда має бути оголошена «безпечною країною, згідно з законом». Міжнародні відносини, зокрема членство в Раді Європи, може бути переглянуто. Тема мігрантів набуває вибухонебезпечної сили й може стати для торі Брекзитом 2.0.

Консервативна партія Великої Британії за свою історію об'єднувала багато різних ідеологічних фракцій, як-от прихильників Тетчер і традиціоналістів. І тільки Брекзит на довгі роки розділив спільноту на прихильників і противників. Спочатку багато хто сподівався, що, коли його буде остаточно ухвалено, драма завершиться. Натомість павутиння нових і нових тріщин втягнуло Даунінґ-стріт у нескінченні міжусобиці. Сунак безнадійно заплутався в таких темах, як кліматичні цілі та імміграція – тих, що вважаються культурною війною і тримають праву популістську гілку в постійному сум'ятті.

Не факт, що після поразки на виборах торі зможуть і далі триматися разом

На тлі падіння рейтингів і наближення виборів 2024 року Браверман, яка вивчала європейське та французьке право в Сорбонні в Парижі, здається, навмисно сипле сіль на рани партії, адже не факт, що після поразки на виборах торі зможуть і далі триматися разом. Привид Бориса Джонсона й досі висить над Вестмінстером, а Ліз Трасс та її *Conservative Growth Group*, на диво, не бракує впевненості в собі, незважаючи на катастрофу з осіннім бюджетом 2022 року. Ріші Сунак же

не має власної сили. Члени партії його не обирали, а його більшість у Палаті громад походить ще від Бориса Джонсона. Прем'єр-міністр у відчаї, за словами відомого політичного аналітика у Вестмінстері: «В якому ж він відчаї, якщо вирішити його проблеми може Девід Кемерон?»

Девід Кемерон, британський прем'єр-невдаха, який призначив референдум щодо Брекзиту, щоб заспокоїти країну, і впав у немилість через свою суперечливу політику в Лівії та Сирії, політик іншої епохи, якого вже деякий час майже ніхто не бачив, тепер має виконувати обов'язки міністра закордонних справ. Його попередник, дуже цінний на міжнародній арені Джеймс Клеверлі, терміново потрібен у Міністерстві внутрішніх справ, щоб прибрати за Браверман і відновити довіру до поліції. Сам Сунак майже не має досвіду в зовнішній політиці, тож потребує прикриття професійного політика, особливо на тлі війни в Україні та на Близькому Сході. Проблему відсутності у Кемерона після відставки мандата, який, згідно з британською конституцією, є обов'язковою умовою для обіймання міністерської посади, було легко вирішено: одним розчерком пера Кемеронові дали титул барона й місце в Палаті лордів. Проте виступати перед депутатами в Палаті громад він не зможе. Зараз обговорюється підготовка великої Вестмінстерської зали для його інтерв'ю, оскільки йому не дозволено заходити в Палату громад.

Неоднозначне минуле нового міністра закордонних справ (уже четвертого з 2019 року) робить його фактором ризику для Сунака

Неоднозначне минуле нового міністра закордонних справ (уже четвертого з 2019 року) робить його мішенню для опозиції та фактором ризику для Сунака. Політика зближення з Китаєм, яку пропонує Кемерон, видається таким самим «вчорашнім днем», як і його – хоча й зрозумілий – аргумент на користь цільового показника в 0,7 відсотка для співпраці в сфері розвитку. Багато британців пам'ятають, що на посаді прем'єр-міністра він ухвалив рішення про референдум, який він не збирався програвати і який тепер звинувачують у багатьох проблемах країни. Крім того, в розпал кризи багато хто сприймає перестановки в Кабінеті міністрів як шоу для замилювання очей, і так буде, поки якість життя не зросте. Зокрема, призначення Кемерона останньої миті в

> Палату лордів справляє дуже анахронічне враження. Девід Кемерон? Автор ненависної політики жорсткої економії, яка діє з 2010 року? Тепер довічно барон?

Суелла Браверман – яка з самого початку говорила хоч і надто гучно, але від імені багатьох британців, котрі прагнуть різкого скорочення нелегальної імміграції, бояться мультикультуралізму або виступають за правовий порядок – відтепер в кулуарах агітуватиме проти Сунака й цілком успішно виставлятиме себе мученицею. Тобто політика Сунака, спрямована на внутрішньопартійне примирення та об'єднання всіх крил, провалилася.

Для інших призначення експрем'єра – сигнал про те, що Сунак хоче дотримуватися Віндзорської рамкової угоди та знову зближуватися з Європою. З європейцем Девідом Кемероном вихід з Європейської конвенції з прав людини немислимий. Дорослі знову зайняли місця в Кабінеті міністрів. Експерименти Консервативної партії з популізмом завершено. Торі повернулися до ліберальної політики часів до Брекзиту (2010-2015).

Закон про надзвичайний стан тепер слід за спрощеною процедурою спершу провести через Палату громад, потім через часто критично налаштовану Палату лордів, а після того повернути до парламенту до 17 листопада 2024 року. Вкластися в цей термін навряд чи вийде, оскільки Сунак, нехтуючи Верховним судом, спричиняє конституційну кризу. Чи вдасться він до крайнощів і вийде з Конвенції під тиском правопопулістського табору Браверман? Чи не поставить він таким чином під сумнів Женевську конвенцію про біженців або й Статут ООН, що закріплює права людини? Десятки торі вимагають саме цього: «положень про недоторканність», які б дозволили законам важити більше, ніж вимоги міжнародного права.

В той час як Сунак продовжує перетворюватись на заручника своєї ж партії, яка дедалі більше схиляється вправо, Лейбористська партія відвойовує округ за округом на довиборах. Все, що їй зараз потрібно – витривалість, щоб дочекатись, коли Сунак нарешті зволить призначити нові вибори згідно з Конституцією.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Мішель Ауґа

Мішель Ауґа (Michèle Auga) очолює представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта у Великій Британії та Ірландії. До цього вона керувала відділом Західної Європи та Північної Америки Фонду в Берліні, очолювала бюро Фонду в Нью-Йорку та відділ Африки в головному офісі. Крім того, вона працювала в представництвах Фонду в Південній Африці, Малі та Палестинській автономії.